

tract met een..... vijand, dien men verschalken wil.....

Evenwel, er is nog een tweede houding, de betere. We omschreven ze als het „profeteeren tegen de adiaphora“.

Wanneer — zoo zeiden we — voor de rechtbank iemand een „handig“ gebruik poogt te maken van het, in een bepaald geval, ontbreken van een scherp gepunte rechtsbepaling, is dat corruptie, rechtsbederf. In al zulke gevallen nu is het een weldaad, als iemand dan met één slag dat heele leugenweefsel verscheuren komt.

Zoo'n weldaad is de brief, dien Christus door Johannes laat schrijven aan Thyatire. De Christus weet, dat in deze stad, en in die kerk, „de vrouw Izébel“ van Nicolaus' leugen-theorie een maar al te praktisch, een eigenwillig gebruik maakt. Zij noemt zich daarin profetes; het is meer gebeurd, dat in de groeiperiode der jonge christelijke kerk bepaalde vrouwen de ketterij publiek bevorderlijk waren, en als „profetessen“ de gemeente een vrijheidsbegrip opdrongen, dat in excessen oversloeg. Zoo was het ook in Thyatire, waar elke vrijbuiters „allerchristelijkst“ dekte met Nicolaus' theorie. De adiaphorie van „spijs“ en „leven“: wie doet ons wat? Men dreef zijn brutaliteit al verder: wie deze al te groote rekkelijkheid dorst veroordeelen, die werd als onvroom en ongeestelijk aan de kaak gesteld. Had Christus de Zijnen niet vrijgemaakt? Was een afgod dan iets wezenlijks, dat men zijn vleesch niet eten mocht? Waren de bezwaarden zóo benepen, dat ze hun opvatting, hun exegese, aan anderen wilden opleggen? Had ook reeds Paulus niet met Petrus over zulke kwesties meeningsverschil gehad? En moest men dus elkander niet verdragen? En kon men niet, — men was nog bigeloovig ook, net als de vroegere farizeeërs, die men uitschold — kon men niet den duivel uit het offervleesch bannen door het exorcisme?

Maar zie, wanneer die valsche „profetes“ gaat profeteeren van de adiaphora, dan komt in eens Christus als de ware Profeet profeteeren over de adiaphora. Hij zegt: die profetes verdient haar naam niet. Ik noem haar anders; ik geef den naam Izébel aan die vrouw. Want gelijk eenmaal deze Tyrische prinses naast koning Achab Samaria binnenreed als zijn vrouw, en sinds er alles op gezet heeft, om Israël te verleiden, en van zijn vastheid af te voeren, en het heidendom te mengen met den dienst des Heeren, den wettigen eeredienst van Jahwe, zóó doet nu ook deze vrouw, die kerk en wereld door elkander haalt.

Hier profeteert de Christus over en — tegen de adiaphora. Hij zegt ons: die adiaphora, die „middelmatige dingen“, die vormen geen constant levensgebied, om er een vrijheidscirkel om heen te trekken. Het zijn, juist omgekeerd, dingen, die ons in de engte moeten drijven, ons prikkelen moeten tot dieper gebed, gebed om licht en leiding, en om nog serieuzer schriftonderzoek, om zoo te komen tot steeds voorzigtiger levenswandel. Wie het anders doet, en het profeteeren tegen de fixatie van de adiaphora prijs geeft voor een listig profeteeren van de adiaphora, die is verleider, die is Izébel.

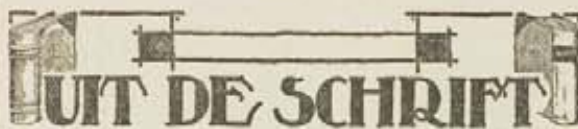
Profeteeren bij de adiaphora... dat is toch eigenlijk de eenige hemelsgezindheid. Het licht van het Woord van God op willen vangen daar, waar het ons schijnt te ontbreken, dat is „wandelen in den hemel“. Want immers — in den hemel zijn de adiaphora onbekend. Daar zal men steeds in elk bepaald geval, in elke concrete situatie, onmiddellijk, zóóma, weten, wat Gods bepaalde wil is in elke bepaalde situatie. Daar is geen mensch onzeker; daar vlamt het licht der wet in alle dingen voor onze oogen op, en is zij in ons eigen hart geschreven. Wie nu van deze hemelsche heerlijkheid weet, en daarnaar uitzielt, hoe kan zóó iemand zich de handen stiltekenen wrijven, als in een bepaald geval de menschen hem niet lastig kunnen vallen, omdat die menschen nog niet zeker weten, wat Gods wil is in dat bepaald geval? In ste van de handen te wrijven achter den rug van de menschen, die hem zijn „vrijheid“ zouden betwisten willen, zal hij de handen vouwen voor het oog van God, Zijn rechter, en Zijn Vader, zijn Verbondsgod, die hem in rechtsverhouding tot Zich heeft geplaatst, en hem geen „vrijheid“ heeft beloofd, dan in de dienstbaarheid der liefde.

Profeteeren tegen profeteeren. Hier scheiden menschenwegen. Hier scheurt zich „vleesch“ van „geest“. Want de scheidslijn teekent zich af, o neen, niet hier, dat de één iets doet, dat de ander lant, of omgekeerd, maar hierin, dat de een een andere levenshouding heeft dan de ander. Het conflict ligt niet in een bepaalde verichting of niet-verrichting; als er een breuk is, dan ligt die breuk in het hart. De een is heimelijk onwillig, de ander heimelijk verheugd, als hem de lasten van den Heere God zijn voorgehouden. Wie heimelijk zich afkeert van de lasten van de wet des Heeren, die bewijst daarin, dat hij van het evangelie een nieuwe wet gemaakt heeft. Hij „kent“ het slechts als zoodanig en dus mis-

kent hij het. Hij wordt geoordeeld, niet omdat hij dingen deed, waarvan een ander zei: ze gaan te ver; maar omdat hij heel diep van binnen in zijn hart niet zuiver stond. Maar omgekeerd: wie heimelijk een vreugde vindt in het dienen van zijn God, die kent de wet alleen als evangelischen regel voor de dankbaarheid. Het evangelie blijft hem evangelie. En hij wordt gerechtvaardigd, niet daarin, dat hij nooit langs het kantje liep, en dit niet raakte, en dat niet smaakte in zijn puriteinschen levenswandel, maar daarin, dat hij, toen de ander luchtig profiteerde van de adiaphora, zijn God gebeden heeft te mogen profeteeren, opdat in de schuilhoeken van een nog niet doorzocht levens- en werkgebied het licht van Gods Woord mocht schijnen, óók voor hem.

Profeteeren en profeteeren. Hier scheiden zich menschenwegen. Wie profeteeren wil van de adiaphora, kiest eerst zijn eigen levenswil, zijn praktijk, en maakt daarna een vrome theorie, om zijn praktijk te dekken. En dan zegt hij, denk maar weer aan „Izébel“: ik ben profeet, ik ben profetes, ook ik heb toch den Geest? maar de ander, die om licht en waarheid vraagt, en profeteeren wil bij de adiaphora, die roept niet luide: laat mij vrij, want ik ben óók profeet, ik weet het zoo bijzonder goed, maar in de stilte bidt hij: vergeef mij. Heer, mijn dwaling en onzekerheid, zend, Heer, Uw licht en waarheid neder, en breng mij, door dien glans geleid, als christen in mijn praxis weder; zoo klimt mijn bange ziel gereeder ten berge van Uw heiligheid, waar mij Uw gunst verbeidt.

K. S.

UIT DE SCHRIFT

Saevis tranquillius in undis.

In dienzelfden tijd antwoordde Jezus en zeide: Ik dank U, Vader!

Matth. 11:25 a.

Het allereerste, wat Mattheus zegt, is: in dienzelfden tijd. Wij mogen daar dus niet over heen lezen. In welken tijd van Jezus' ambtelijk werk onder Israël komt Hij tot Zijn dankzegging aan Israels God? Als het getij verloopt. Men heeft Hem eerst zeer sympathiek gevonden, en Jezus was in het begin erg populair. De schare, die Hem volgde, groeide aan, het werd een beweging. Maar het kwam niet tot een consequent volgen, omdat men niet kwam tot een volkomen buigen voor Zijn Woord. En wie nu scherp toezag, die merkte het wel. Vandaag bleef die thuis, en morgen weer een ander. De menigte dunde uit. En wat men ziet, dat gaat men ook fluisteren, en daarna hardop zeggen. Het wordt niets met Jezus van Nazareth. Hij wordt een mislukking. Dit licht dooft weer uit.

In dienzelfden tijd. Toen de menschen gingen zeggen: Hij is mislukt; toen de wijzen en verstandigen gereed waren met hun examinatie, in dienzelfden tijd antwoordde Jezus. En wat blijkt daaruit? Dat het Hem niet in de war gebracht heeft, dat Hij er niet zenuwachtig van geworden is, dat het Hem niet verhinderd heeft om op God te letten. Hij antwoordt. Hij heeft dus wel heel zuiver gezien, wat de Vader bezig is Hem te leeren, en wat de Vader nu van Hem vraagt. Wie zenuwachtig is, wie van zijn stuk gebracht is, die is onbekwaam geworden, want hij let dan meer op menschen dan op God. Maar zoo is Jezus niet. Hij heeft in dat weglopen der menigte, in dat fluisteren op straat nauwkeurig op God gelet. En deze heeft Hem in dienzelfden tijd geleerd, dat de vrucht zoo rijpen moet, zooals zij vandaag rijpt onder Jezus' ambtelijk werk. De Vader heeft Hem geleerd, dat Hij wel overal komen kan (en moet), wel overal aanzitten kan, wel overal zaaien kan, maar dat Hij niet overal zaad zal zien, maar alleen zal ontvangen de vruchten der verkiezing, de kinderens van het welbehagen Gods. En als waarachtig mensch is Jezus zeer begeerig naar vrucht, wil Hij het overal wel zien uitbotten, wil Hij, dat men overal het brood des levens van Hem aanneemt. Maar Hij heeft gehoorzaamheid moeten leeren in het rijpen van de vrucht, en dat Hij dat geleerd heeft kwam, omdat Hij op God bleef letten, niet zenuwachtig werd, toen de menschen wegliepen. En zoo komt Hij nu op tijd met Zijn dankzegging. De Vader heeft Hem iets geleerd en Hij antwoordt onmiddellijk. Hij zegt nu rustig en kalm, saevis tranquillius in undis, Ik dank U Vader. Ik wil alleen maar hebben, wat Gij Mij geeft. Ik wil alleen de vruchten der verkiezing. Ik wil alleen, wat Gij Uzelf bereid hebt, o God!

En wie Hem nu zoo rustig en kalm den Vader hoort danken, en blij ziet aanvaarden de kinderens des welbehagens die weet nu ook genoeg. Want deze Jezus zal nu verder gaan, even rustig. Hij zal nu komen tot Zijn kruis, om deze kinderen des welbehagens voor eeuwig te gewinnen, Hij zal komen tot Paschen, om ze met eeuwige schoonheid te bekleeden, Hij zal voortschrijden tot Hemelvaart, om ze alle tot zich te trekken, Hij zal verlangen naar Pinksteren, om ze alle te ver-

heerlijken. Hij is niet meer te houden. Hij zal Zijn weg vervolgen als Borg en Middelaar. Hij heeft daar net amen gezegd in den tijd als Jezus Christus op het werk des Vaders, wat Hij als Zoon van God gedaan heeft in den Raad des vredes — amen, om te nemen, wat de Vader Hem geeft, om het daarna weer den Vader terug te geven. Hoe zijn wij nu verblijd om dit rustig amen van den mensch Jezus Christus. Hij zal niet zenuwachtig worden. Godlof!

En dit zullen wij van Hem leeren, die ook hierin onze overste Leidsman en Voleinder des geloofs is, om rustig te blijven bij al het werk Gods, dat immers uitwerking is van Gods eenwig welbehagen. Wie let op menschen, en op wat menschen zeggen, op wat menschen fluisteren, op wat menschen roepen, die heeft kans in de war gebracht te worden, zenuwachtig te worden, en zoo zijn scherpere kijk te verliezen of er rijpen vruchten des welbehagens. Alleen wie rustig blijft, die behoudt zijn gezicht op God, en die ziet wel, dat het werk gelukkiglijk voortgaat, dat het zoo gaan moet, want alleen zoo komen de vruchten des welbehagens — alleen op 't gehoor van het gepredikte Woord.

Op God letten — en laten wij niet zenuwachtig worden. Het gaat om de kinderens.

H.

v. d. B.

KERKELIJK LEVEN

„Moet dat nu zóó?“ (IV.)

We komen dus nu tot het tweede in het voorgaande artikel aan de orde gestelde punt. De gedachte is — ik herhaal, dat ik het stuk van Ds Sikkels zie in het breedere verband van wat anderen daaromheen gesproken hebben — de gedachte is min of meer duidelijk uitgesproken, dat de kwesties, die aan de orde gesteld zijn, en die we verleden week hebben aangeduid, slechts incidenteel waren. Als zoodanig zouden ze dus eigenlijk hun actualiteit verloren hebben; zoodat de strijdlijn — om dit nog al overdrijvende woord te bezigen — wel kon begraven worden.

Naar mijn meening ziet men hierin niet juist.

Dat — om bij de met den calvinistenbond samenhangende kwesties te beginnen — de vraag, in hoeverre Nederlanders van calvinistischen huize verplicht zijn, naar binnen en naar buiten inzake het „barthianisme“ een duidelijk geluid te laten hooren, haar actualiteit nog lang niet verloren heeft, wordt reeds duidelijk, als men weet, dat de kwestie van calvinistencongressen in bonden zelf niet van de baan is. Ik laat een reeds in de pers aangekondigd „congres voor calvinistische theologie“ in Genève nu even buiten beschouwing; wat ik daarvan in de pers las, bewijst, dat men nog steeds op dit punt op een theologischen dwaalweg verkeert, en op een basis van met name genoemde belijdenissen ook zulken weer wil doen samenkomen, die in hun wetenschappelijke publicaties daarvan op ingrijpende punten afgeweken zijn; bovendien is mij persoonlijk bekend, dat er overwegingen inzake de samenstelling van het congres geweest zijn, en personen voor een spreekbeurt voorloopig in aanmerking gekomen zijn, die het calvinisme bestreden hebben, alweer op diep insnijdende vraagpunten. Maar nog eens: dit blijve rusten. Genoeg zij, erop te wijzen, dat de calvinistenbond nog steeds bestaat; dat het Amsterdamsche congres een bepaald nummer gekregen heeft; dat reeds daardoor de vraag vanzelf opkomt, hoe het dan met de volgende congressen moet; op nummer twee moet toch nummer drie, en op nummer drie moet toch nummer vier volgen? En nu leven we toch niet bij den dag? We moeten toch vooruitzien? We moeten dus toch blijven spreken over de grondvragen, die bij het voorgaande congres in bespreking zijn gekomen?

Voorts denke men ook aan den algemeenen invloed van het barthianisme. Wie meent, dat deze gebroken is, vergist zich m.i. deerlijk. Reeds het enkele feit, dat er nog altijd predikanten en andere leidslieden zijn, die inzake de N.C.S.V. (de Ned. Chr. Studentenvereniging) een houding innemen, welke kwalijk strookt met wat een onzer generale synodes heeft besloten, geeft aan wie den ook aldaar sterk verneembaren barthianischen inslag opgemerkt heeft, veel te denken. Het is wel eenigszins merkwaardig, dat er onder hen, die de „strijdbijl“ begraven willen zien, ook zijn, die met betrekking tot de N.C.S.V. nu niet bepaald leven uit de gedachte van evenbedoeld synodebesluit. Dit besluit zelf hield de verklaring in, dat, bij alle waardeering van het goede, dat door de N.C.S.V. bedoeld en gewerkt is, voor gereformeerde studenten aan het lidmaatschap van de N.C.S.V. groote bezwaren verbonden zijn; en het drong er bij allen, die geroepen zijn om aan gereformeerde studenten leiding te geven, op aan, dat zij des studenten deze bezwaren onder het oog zouden brengen, en hun dit lidmaatschap ten eerste zouden ontraden. Men kan niet zeggen, dat dit besluit nu geheel en al is opgevolgd, of liever: dat de daarin uitgesproken gedachten overal instemming gevonden hebben. En intusschen brokkelt van alle kanten Kuypers werk af. De C.D.U.-ers verklaren openlijk, dat ze, behalve aan Barth, ook aan de N.C.S.V.-invloeden veel te danken hebben; natuurlijk geldt dit niet van de meeloopendoch van de leidende persoonlijkheden, voorzover deze demisch gevormd. Tevens wordt in de laatste weken

in politieke
elke groep, di
aanvaardt. D
een woord va
dat Groen in
woord van D
in beslissend
wel wat ande
ik bedoel hie
crete situatie
herhalen — v
eens met elke
de groote beg
politiek? Ja
verder. Ik be
treft. Lagere
betroft. Ik ad
ervan te
Alleen maar
is nu al jare
maar: ik gel
daag op „gro
nou willen n
van de kerk
lijk deelen.
als hij meen
van hem gel
de in „De N
richting, ever
in allerlei la
za worden,
matie realite
souden ze wi
den Christus
doening, de
En als men
sociaal“ dagh
als waarvan
niet valt d
Boskes, dan
over Bartje,
we vragen
gedachten, di
maken van
die vraag ku
over den „ge
van Ds Busk
N.C.S.V.-sym
over Barth, b
en „S.D.A.P.“
onderscheiden
gram en het
den „geest“
„geest“ van
evenmin als
(en nog wel
scheiden op
„geest“ en
verdoezelend
opdringend.
En nu spr
zijn breede l
over de geb
zijn ten aan
Barths opva
dan wel als
het christelij
Ik sprak
van zulk een
die aan dit
met aandra
de opwekkin
spits afgebr
barthianen a
zelfden tijd,
— hun best
men, door e
gezag der sya
besluit der
te kunnen c
de polemiek
kennis van z
pathiebetuig
anderen „ge
ondersdenker
spreekt. Toe
van den een
liever het le
goed.
En daarom
die aan de
hebben. In
kunnen ze,
ling in het
kring. Maar
en het is w
die binnenk
afweten, zo
gepraat wor
uren en uren
hebben, aan
op dit punt
Volgende
Een opme
Heraut“.
Dr L. v.
geschreven
van de ker

Ho, Levi!

„Ho, Levi!”

Dat zeiden de Farizeën, die meenden dat God hen tot verkeersagenten had aangesteld op den weg ten hemel. Die verbonds-schender hoorde niet bij Jezus, laat hem in de zonde blijven opdat onze vroomheid te meerder worde.

„Ho, Levi!” zoo zeggen ook wij. Want er moet nog heel wat met u gebeuren. Dat gaat zoo één, twee, drie niet, vriend!

Hebt gij uw zonde beleden?

Kent gij uw ellende wel goed, man?

Want wij zijn rijk in onze ellende, God zij ons genadig!

Practisch beginnen de meesten, althans velen, van ons den Catechismus met Zondag 2. Wat verstaan wij ervan, dat God aan het Volk Zijns Eigendoms hun ellende leert opdat wij Hem zoud en a n h a n g e n, zooals Calvijn zoo schoon zegt? Inplaats dat God ons hart breekt om er met Zijn genade in te wonen, breken wij zelf ons hart en bieden het den Heere aan: Alstublieft!

En zoo zijn wij voor een deel — ik vrees voor een groot deel, ik hoop het anders — aan Arminius uitgeleverd!

Zoo vertellen wij en zoo spreken wij en zoo zingen wij: Doe als Abraham, die geloovige man! En lijkt gij al veel op Mozes?

Ik mag die wondeplek in veel vertellen en spreken niet verdoezelen. God geve dat het slechts een gebrek is in ons spreken en niet in ons geestelijk leven!

„Ho, Levi!” zeggen wij.

Maar Jezus zegt: „Kom!”

Toen kwam Levi en hij richtte een grooten maaltijd aan en... vele tollenaars en zondaars zalen mede aan.

„Ho, Levi!”

Gij moet nu andere kennissen zoeken, waarde broeder!

Dat zeiden de Farizeën. Die hadden een gerechtigheid buiten het Verbond en kenden daarom de gemeenschap niet.

Maar deze tollenaar verstond de gemeenschap.

Als wij in zijn plaats geweest waren! Wel, ik vrees dat wij na één dag discipelschap, druk gepraat hadden over: mijn vriend Petrus! Het zou zoo op onze lippen liggen: Ik zei daar net tegen Johannes! En als Jakobus voorbij kwam, zouden wij met een breeden armzwaai gegroet hebben: Dag, Jakobus! Maar deze christen is nog niet vergeten, dat zijn naam was genadeloos.

De Heere Jezus haalt bij deze geschiedenis een woord van Hosea aan: Ik wil goedheid en geen offerande.

Dat wil zeggen: gij behoeft Mij niet te bewegen tot liefde door uw godsdienstigheid. Maar Ik wil uw hart bewegen door Mijn Liefde.

Ach, werd er van zulke door God bewogen harten toch wat meer openbaar!

Dan gaan onze lippen bewegen, onze handen, onze voeten!

Dan worden wij in den besten zin des woords een bewegelijk volk!

„Geen Gemeente van Christus”, schreef eens Ds J. C. Sikkels, „geen Gemeente van Christus staat als gemeente geestelijk hooger dan zij uitkomt in haar Diaconie, in haar Zending, in haar Inwendige Zending ook, in haar pogen om het licht en de ontferming Gods te laten schijnen over al wat ellendig is”.

Zullen wij doen als Levi?

Ho, mijn broeder!

Nu zeg ik: Ho!

Maar wij zullen opstaan, want Christus zegt: Volg Mij.

N. B.

Geen haarkloverijen, nog eens; want nu valt meteen de grondslag weg onder Dr Noordmans' bewering, dat Schilder in tegenstelling met Kuypers ook de z.g. „algemeene genade” betreft op de tegenstelling tusschen Adam en Christus (123, 2/124, 1). Er is tusschen Kuypers meening en de mijne wel verschil, doch men stelle het juist. Hier ligt het niet. Men hoore Kuypers: „Door Satan werd volstrekt niet alleen ons heil, maar evenzoo de eere Gods bedreigd... God zelf (had) nu eenmaal de eere zijns naams aan de gaafheid (hier denke Dr N. eens aan mijn spreken over den „gaven” Paaschvorst Christus) van ons geslacht verbonden... God (had) belang bij het niet afsnijden van de toekomstige ontwikkeling van ons geslacht... God vat alzoo in het Noachisch Verbond heel ons geslacht en met ons geslacht heel deze aarde, geheel de natuur saam, om uit datzelfde wat Satan zich als een instrument TEGEN God had verkoren, nu als een instrument VOOR Zich te bereiden en tegen Satan te keeren... Het verbond met Noach was en blijft een VERBOND DER GENADE... Geheel de voorstelling, die onder Roomschen invloed veld

de vraag, of de synode daarover eerst handelen moet. „De Heraut” heeft een week geleden dat artikelje overgenomen; het bracht bezwaar in tegen wat ik vermoedelijk ondersteld word geschreven te hebben.

Ik heb dadelijk na lezing van dit stukje van Dr v. d. Zanden, een week dus vóórdat „De Heraut” instemming ermee betuigde, hem een zeer kort stukje ter plaatsing aangeboden. Verleden week las ik echter daarover niets in „Gron. Kerkbode”. Ik zal nog een week afwachten; zoo noodig kom ik er hier op terug. Ik meen, dat Dr v. d. Zanden de zaak niet zuiver stelde, en vroeg op een bepaald punt nader licht. Dat nadere licht ontstak „De Heraut” mij ook niet. Daarom blijft er niets anders over, dan nog even te wachten.

K. S.

Over de „Algemeene Genade”.

(Antwoord aan Dr O. Noordmans.)

II.

Eén van de eerste vragen nu, die in mijn beantwoording van Dr Noordmans' artikel de aandacht hebben moeten, is deze: of Dr Noordmans van Dr Kuypers meening inzake de gemeene gratie een zuiver beeld geeft? Deze vraag is hierom van beteekenis, wijl Dr Noordmans op de relatie Kuypers—Schilder wijst, meent, dat de troost, dien althans Dr Kuypers hem nog liet, door Schilder geheel wordt weggenomen, en zoo de gereformeerden van heden op den tweesprong staan, en op die spanningsvolle plek een keuze hebben te doen.

Naar mijn meening nu heeft Dr Noordmans de bedoeling van Dr A. Kuypers niet altijd goed verstaan. Ik zet het mes van mijn antieritiek juist op dit punt in, wijl het m.i. verhelderend kan werken, ook naar binnen.

Om wat ik beweerde, te bewijzen, leg ik den vinger bij deze uitspraak van Dr Noordmans:

„Naast de particuliere genade, waarvan de lijn bij „Abraham duidelijk wordt, is (volgens Kuypers) de gemeene gratie in de historie opgetreden. Zij houdt iets „betrekkelijks en blijft (alweer volgens Kuypers) buiten „de absolute tegenstelling van Adam en Christus, die „bij de particuliere genade alles beheerscht”. („Ref.” bl. 123/4).

Nu heeft, zie ik wel, Dr Noordmans zelf wel gevoeld, dat hij hier een dilemma aan Kuypers opdrong, dat dezen toch niet heelemaal „ligt”. Althans, in die richting schijnt mij het feit te wijzen, dat Dr Noordmans er den nadruk op legt, dat de algemeene genade, die dan in Kuypers theorie van Noachs dagen zou dateeren, die algemeene genade is „waarmee WIJ te maken hebben”. (Noordmans, „Ref.” 123, kolom 2.) Dr Noordmans zegt in dit verband: „wat wij cultuur noemen, volkeren, talen, overheid, is (volgens Kuypers) toen ontstaan”.

Maar hiertegenover valt op te merken, dat onder „cultuur” toch wel heel veel meer moet worden samengevat dan „volkeren, talen, overheid”. In elk geval deed ik zelf dit in heel den gedachtengang van de beide door Dr Noordmans aangehaalde publicaties in „Jezus Christus en het menschenleven” en „Wat is de Hemel?”. En ook Kuypers doet dit. Men behoeft slechts het eenvoudige werk te doen, dat binnen ieders macht ligt: het opslaan van de registers op Kuypers Gemeene Gratie. Op het trefwoord „cultuur” het boek naslaande, hoort men al dadelijk zich verwijzen naar een beschouwing over wat vóór Noach lag: „het opkomen der cultuur door de ontdekkingen van Lamechs zonen”. Leest men wat Kuypers daarvan zegt, dan hoort men zich verzekeeren, dat deze uitvindingen „een sterke proeve van Gods gemeene gratie” waren. Wel verre van „particuliere” en „algemeene” „genade” principieel tot scherpe afbakening van „terreinen”, over en weer, te verplichten, laat Kuypers (I, 283) „particuliere” en „gemeene genade” „voor een oogenblik in de Arke geheel ineen vloeien”. De periode vóór den zondvloed is dan ook z.i. voor de ontwikkeling van de daarna komende menscheit van hooge beteekenis geweest (282).

Niet alleen trouwens de „dateering” van de „algemeene”, maar ook die van de „bizondere” genade is bij Kuypers anders, dan Dr Noordmans met zooveel woorden aangeeft. Zeker, Dr Noordmans drukt zich zeer voorzichtig uit, als hij constateert, „dat (volgens Kuypers) „de lijn” der „particuliere genade” bij Abraham duidelijk wordt” (123, 2). Met nadruk betoogt evenwel Kuypers, I, 287, dat de godgeleerden, die hij volgen wil, het verbond der genade „toch reeds van het Paradijs gedagteekend hebben”.

Dat ik, hierop wijzende, me niet aan haarkloverijen te buiten ga, is duidelijk. Want juist op dit punt van Dr Kuypers betoog wordt doorzichtig, dat hij — en dat is het nu juist, waartegen Dr Noordmans zijn scherpste aanvallen richt — de „algemeene” genade, als het erop aankomt, in den grond mede een kwestie van „bizondere” laat zijn — van den beginne. „Van den beginne”, — d.w.z. van de schepping af. Met het voorzetsel „naast” (gem. gr. „naast” part. gen.) kan men hier niet volstaan. Als Kuypers betoogen wil, dat het (niet meer dan) „GEMEENE” gratie geweest is, wat vóór den zondvloed tijdens en na Lamechs zonen aan levensontwikkelingspogingen te noteeren viel, dan legt hij de arm oede van de „gemeene gratie” tegenover den rijkdom der bizondere bloot (I, 280—283). Maar als hij, nu van den anderen kant zijn onderwerp benaderende, zijn lezers leeren wil, dat het toch heusch een kwestie van (gemeene) GRATIE (genade) is, dan legt hij den nadruk erop, dat de „gemeene gratie”, schoon reeds dadelijk na den val in het paradijs werkende (286), nu na den vloed als gratie wordt UITGESPROKEN, zulks dan in een VERBONDsluiting; een verbond van gemeene gratie treedt „breed” op, „nog eer het particuliere genadeverbond klaarder uitkomt” (287).

in politieke regionen gepleit voor een samengaan met elke groep, die de „grootte beginselen van de reformatie” aanvaardt. Dit wordt dan aangeprezen met beroep op een woord van Groen; maar vergeten wordt misschien, dat Groen in zijn bitteren strijd, waarin — naar het woord van Ds C. Veenhof — juist de vrienden hem altijd in beslissende uren in den steek gelaten hebben, nog wel wat andere dingen óók gezegd heeft. Andere dingen, ik bedoel hiermee dezen keer: concrete dingen in concrete situaties. Want — men kan soms niet te vaak herhalen — want „in abstracto” ben ik zelf het roerend eens met elke opwekking, om saam te werken met wie de grootte beginselen der reformatie aanvaardden. In de politiek? Ja zeker, als U zoo wilt. Maar ik ga gerust verder. Ik ben het er ook mee eens, wat de school betreft. Lagere, middelbare, hogere. Zelfs wat de kerk betreft. Ik acht het zelfs zonde voor God, de schuld ervan te zijn, als die samenwerking niet komt. Alleen maar — en dáárvoor de oogen te openen, is nu al jaren lang mijn bedoeling geweest — alleen maar: ik geloof niet, dat diegenen, die men dan vandaag op „grond” van deze woorden van Groen als groep zou willen naar zich toe trekken, de grootte beginselen van de kerkhervorming, van de reformatie, werkelijk deelen. Ik geloof niet, dat Prof. Haitjema dit doet, als hij meent, wat hij schrijft, hetgeen ik natuurlijk van hem gelooven moet. Ik geloof het van diegenen, die in „De Nederlander” leiding geven in barthiaansche richting, evenmin. Ik geloof, dat van heel wat docenten in allerlei lagen van ons onderwijs, niet meer gezegd kan worden, dat ze de grootte beginselen van de reformatie realiter onderschrijven. Want, deden zij het, dan zouden ze wel anders spreken over de Schrift en over den Christus, en over de openbaring, en over de volbrenging, de verzoening.

En als men dan een proefnummer van een „christelijk-sociaal” dagblad thuis krijgt, gedrukt op dezelfde plaats, als waarvan ook „De Standaard” uitgaat, en het gezicht valt dan dadelijk op een artikel van Ds J. J. Buskes, dan mag men toegeven, dat dat artikel „maar” over Bartje, en heelemaal niet over Barth ging, maar we vragen ons toch af: kunnen de christelijk-sociale gedachten, die hier ontwikkeld zullen worden, zich losmaken van denzelfden „geest” — juist Ds Buskes zal die vraag kunnen waardeeren, hij had het immers juist over den „geest” van Assen —, die in heel het optreden van Ds Buskes spreekt? Ds Buskes, bekend om zijn N.C.S.V.-sympathieën, bekend voorts om zijn artikelen over Barth, bekend ook om zijn inzichten inzake „C.D.U.” en „S.D.A.P.”? Ik weet het, Ds Buskes persoonlijk kan onderscheiden — denkt dit althans — tusschen het program en het protest der S.D.A.P., en den daar heerschen den „geest”. Maar ik kan dat niet; ik kan ook den „geest” van Assen niet van Assens besluiten scheiden, evenmin als ik geloof, dat de C.D.U. geest en program (en nog wel wat meer) van de S.D.A.P. zal kunnen scheiden op den duur. Ik acht al dat scheiden tusschen „geest” en „zaak” fictief, en daarom gevaarlijk, wijl verdoezelend en praktisch de richting der synthese ons opdrijvend.

En nu sprak ik nog niet eens over het onderwijs in zijn breede lagen; over het sociale leven afzonderlijk; over de gebrekkige inzichten, die er in veel kringen zijn ten aanzien van de vraag, of men den strijd over Barths opvattingen als een theologenruzie moet zien, dan wel als een levensbelang voor heel de actie van het christelijk volk.

Ik sprak daar over de N.C.S.V., en over de taxatie van zulk een vereniging. Hoe kunnen we de gevaren, die aan dit lidmaatschap der N.C.S.V. verbonden zijn, met aandrang aan de studenten voorhouden, indien de opwekking, om naar die vermaning te luisteren, de spits afgebroken is door een publieke erkenning van barthianen als in-wijderen-zin-gereformeerden? In denzelfden tijd, waarin sommigen — ik meen, ten onrechte — hun best doen, om de tucht over N.S.B.-ers te remmen, door een (m.i. onnoodige) herinnering aan het gezag der synode, zijn juist ook zulken, die een concreet besluit der synode inzake de N.C.S.V. toonen kwalijk te kunnen op prijs stellen, onder degenen, die tegen de polemiek in eigen kring, zelfs zonder betooning van kennis van zaken, zoo maar ageeren. En geven ze sympathiebetuigingen aan anderen, die duidelijk uit een anderen „geest” redeneeren over samenwerking met andersdenkenden, dan er uit gemeld synodebesluit spreekt. Toevalligheden zijn dit niet; want de „geest” van den een roept tegen dien van den ander. Wil men liever het leelijke germanisme „instelling”, — mij ook goed.

En daarom kan men niet volhouden, dat de kwesties, die aan de orde zijn geweest, hun actualiteit verloren hebben. In den doofpot mogen ze niet. Wel natuurlijk kunnen ze, afgedacht van de onvermijdelijke behandeling in het openbaar, besproken worden in intiem kring. Maar natuurlijk is dat al honderdmaal gebeurd; en het is wel wat bedroevend, dat menschen, die van die binnenkamers gehouden gesprekken niets kunnen afweten, zoo maar vertellen, dat er toch eens moet gepnat worden. Denken ze soms, dat het anderen, die uren en uren aan gesprek en aan correspondentie besteed hebben, aan het begin der christelijke gehoorzaamheid op dit punt nog ontbreekt?

Volgende maal iets over punt c.

K. S.

Een opmerking van Dr L. v. d. Zanden, en van „De Heraut”.

Dr L. v. d. Zanden heeft, twee weken geleden, iets geschreven in „Gron. Kerkbode”, rakende de kwestie van de kerkelijke behandeling van N.S.B.-ers e.d., en

houden. Hij zal in Middelbaar. Hij ten tijd als Jezus ers, wat Hij als den Raad des, wat de Vader den Vader terug tijd om dit rustig Christus, Hij zal of!

leeren, die ook Volcinder den bij al het werk van Gods eeuwigen, en op wat schen fluisteren heeft kans in de lichtig te worden lezen of er rijpen, wie rustig blijft, en die ziet wel gaat, dat het zou men de vruchten gehoor van het

niet zenuwachtig rkens.

v. d. B.

II
LEVEN

in het voorgaande gedachte is — ik kel zie in het bre omheen gesproken er duidelijk uitge orde gesteld zijn, aangeduid, slechts den ze dus eigen zoodat de strijd bij t te bezigen — wel

in niet juist.

nistenbond samen e vraag, inhoeverre nize verplicht zijn, het „barthianisme” naar actualiteit nog duidelijk, als men tencongressen en laant een reeds in calvinistische the schouwing: wat ik men nog steeds op

alweg verkeert, en e belijdenissen ook die in hun weten ingrijpende punten persoonlijk bekend, enstelling van het or een spreekbeurt zijn, die het calv

ve rusten. Genoeg mbond nog steeds ngres een bepaald daardoor de vraag volgende congre

a nummer drie, e r vier volgen? En We moeten toch

lijven spreken over de congres in be

gemeenen invloed dat deze gebroke et enkele feit, dat e leidslieden zijn.

Studentenvereeni walijk strookt met eft besloten, geem baren barthiaan te denken. Het is onder hen, die de zijn, die met be

maal leven uit de uit. Dit besluit zelf waardeering van eld en gewerkt is. lidmaatschap van den zijn; en het a om aan gerefer p aan, dat zij den g zouden brengen, zouden ontraden

nu geheel en al a uitgesproken g n hebben. En in Kuypers werk af t ze, behalve aan n veel te danken an de meeloopers n, voorzoover an de laatste weken

won, alsof het menschelek leven en de wereld buiten de kerk, buiten alle Verbondsgenade stond... moet worden" (288/9).

En hier blijkt dan verder, hoe erg meénens het bij Kuyper was, toen hij — zie boven — in de „arke“ gemeene en particuliere genade liet samenkomen. Uitdrukkelijk (II, 630) zoekt Kuyper ook wel buiten die „arke“ naar „het wederzijdsche verband, waarin naar Gods bestel, de Gemeene genade en de Particuliere genade, met elkaar staan. Ze zijn niet elk binnen de muren van een eigen terrein opgesloten. Ze werken door elkaar heen op EENZELFDE terrein. Ze komen dus beide met elkander in aanraking. Ze ontmoeten elkander op de ééne zelfde markt van het leven. Ze worden telkens de ééne door de andere heengevlochten. Ze werken onwillekeurig op elkander in“... „Ook de Heilige Schrift wijst ons telkens op de dooreenvlechting van het leven der particuliere en der algemeene genade“ (631).

Omdat in een „gesprek“, gelijk trouwens ook daarbuiten, alle „handigheidjes“ uit den boze zijn, voeg ik aan het gezegde nu maar dadelijk toe, dat in zijn onmiddellijk hierop volgende woorden Kuyper iets zegt, waarmee ik het niet eens kan zijn. Volgens hem „openbaart“ de Schrift ons dan tevens, „hoe het verenigingspunt van beide (n.l. van „particuliere en algemeene genade“) niet in Christus' geboorte te Bethlehem, maar in zijn eeuwig bestaan als het Eeuwige Woord ligt“ (631). Op grond van wat ik elders bij Kuyper en anderen gelezen en aangenomen heb, zeg ik tot dit abstraherende redeneren: neen. Evenals ik ook „neen“ zeg tot Kuypers daarna volgende bewering, dat de proloog van het evangelie van Johannes „uitgaat (van) het standpunt der „gemeene genade“ en eerst van daaruit op de „particuliere genade“ komt“.

Maar daarover loopt het nu niet.

Dezen keer gaat het er over, of op dit punt tusschen Kuyper en Schilder de door Dr Noordmans geponeerde tegenstelling bestaat. Ik geloof het niet. Heel mijn denken valt Kuyper bij, als hij „de ongereformeerde, halfslachtige orthodoxie van het laatste der 18de en het begin der 19de eeuw“ verwijt, dat ze „niet van Bethlehem naar de Schepping terugdrong“ (632). Heel mijn theologie zegt er „amen“ op, als Kuyper volhoudt: „het moet weer helder tot ons Gereformeerd besef doordringen, dat het werk der Schepping en het werk der Verlossing, en in zoover ook het werk der Gemeene genade en der Particuliere genade, daarom alleen in Christus hun hooge eenheid vinden, omdat de eeuwige Zoon Gods achter beider uitgangspunt ligt, en dat de Vader met den Zoon en den Heiligen Geest als God Drieëinig, dit uitgangspunt en dus ook het punt, waarbij beide werkingen uiteengaan, zelf gesteld heeft“ (633).

Over die „punten“, en die „uitgangspunten“ denk ik anders; over dit „twee“ zijn der „genaden“ ook. Maar niet over haar eenheid. En dáár loopt het dezen keer over.

Volgende week gaan we verder.

K. S.

Onder de „vrijheid“ en de „opvoeding tot zelfbewustheid“ van de nationaal-socialisten.

Bij de administratie van „De Reformatie“ kwam volgende briefkaart binnen, geschreven door een hoogstaand predikant in Duitschland (we laten persoons- en plaatsnaam weg):

Onder zeer hartelijke dankbetuiging voor de jarenlange gratis-toezending van „De Reformatie“ aan mijn adres, verzoek ik U bij dezen om verschillende redenen, in de toekomst van deze toezending te willen afzien.

Met herhaling van mijn oprechte dankbetuiging, broedergroete en heilbode

v. d. m.

20 Jan. 1936.

Tot zoover de briefkaart.

Men ziet: het gaat dezen schrijver aan het hart. Maar — de terreur!

En al beginnen de Nederlandsche broeders van deze nationaal-socialisten (de N.S.B., onder Mussert) nu weer met leugens en laster ons per stroobiljet te vervolgen (en alzoo het bewijs te leveren, dat hun heer Mussert geen leider is), we zullen toch voortgaan, onze menschen te waarschuwen tegen deze terroristen.

K. S.

Drijfzand.

Bert Bakker: Drijfzand. — H. A. van Botenburgh, N. V., Amsterdam.

Dat een dichter zijn eerste liefde gaat opgeven, en van de lyrische kunst overgaat tot de epische, met meer of minder lyrischen inslag, is tegenwoordig lang geen uitzondering. Dat deze overgang zijn moeilijkheden geeft voor den schrijver is heel begrijpelijk, als men let op de verschillende gerichtheid van dichter en prozaïst. Ruwweg kan men zeggen, dat de eerste subjectief, de tweede objectief georiënteerd is. Bij sommigen is het eerste boek een soort van overgang, waarin ze het objectieve gegeven dichterslijk bezinnen en uitwerken; de fantasie speelt er een groote rol in, b.v. Rembrandt van Theun de Vries.

Ook Bert Bakker is als dichter begonnen, maar gaat zich nu werpen op den roman. En hij wil het radicaal doen blijkbaar. Als het niet te veel in strijd kwam met zijn titel: „Drijfzand“, zou men kunnen zeggen: hij wil zich met beide voeten plaatsen op den harden grond der werkelijkheid. Het probleem der moderne jongeren heeft hem te pakken gekregen. Dit is stellig een actueel onderwerp. Welke houding neemt de moderne rijpere jeugd aan tegenover de machtige zuigkracht van de wereld? Hij vernauwt zijn kring, door speciaal jongeren te gaan behandelen, die een bepaalde, en wel gereformeerde levensopvatting, van huis uit mee gekregen hebben, en maakt den kring nog kleiner door vooral het kunstenaars-milieu te behandelen.

Maar binnen dezen cirkel hoopt hij dan alle mogelijke problemen op, zoodat het er wel wat vol wordt. De houding van den kunstenaar ten opzichte van het geloof, van het huwelijk, de echtbreuk, de driehoeksverhouding; de moeilijkheid voor de kunstzinnige vrouw om te kiezen tusschen kunst en huwelijk, en voor de niet-kunstzinnige om in haar man den kunstenaar te eeren, dat alles wordt, onder meer, den lezer getoond. Het is, alsof de schrijver met één maar alle problemen tegelijk onder het oog wil zien en oplossen.

Het spreekt vanzelf dat dit alles de compositie niet ten goede komt. Daar komt nog bij, dat de handeling verloopt op twee ver van elkaar gelegen punten: een dorp in Friesland, en Amsterdam. De verbinding daartusschen geven de auto en de motorboot.

In het Friesche dorp zijn weer twee centra: het doktersgezin, waaruit de hoofdpersoon, Sander, voortkomt en het domineesgezin, waaruit zijn meisje, Sita, stamt. In beide gezinnen is een duister iets: de huwelijken waren er niet zooals die moesten zijn in gereformeerde kringen. Wat er precies aan haperde blijft grootendeels verborgen, hoewel dit juist van groot belang is voor de jongeren. Want om dat verleden laat de dokter zijn zoon, hoewel met tegenzin, de kunstenaarsloopbaan volgen en houdt de dominee zijn dochter, zeer tegen haar zin, af van een verloving.

In Amsterdam komt de jonge musicus in aanraking met oudere kunstenaars, waarvan de meesten blijken gereformeerd te zijn. Maar ook hier weer deugt de huwelijksverhouding niet. Buitengewoon lichtzinnig wordt er gesproken over de heiligheid van het huwelijk. Zij, die geheel opgaan in hun artistieke verlies het geloof en hun huwelijk eindigt met scheiding. Hij, die af en toe zijn geweten hoort spreken, negeert alleen zijn vrouw, zoodat haar liefde verdwijnt, hoewel ze bij elkaar blijven. Met de vrouw van dezen schilder knoopt Sander zijn driehoeksverhouding aan. Zij geeft haar geheele liefde aan hem, maar wil toch niet scheiden, om de „kerk“. Hij neemt daarvan zooveel hij kan, maar dringt niet verder aan, omdat hij weet dat zijn „geloof“ hem dat verbiedt, en hij toch ook van zijn verloofde houdt. Deze dubbelzinnige houding biedt hem ruimschoots gelegenheid tot aesthetische, sociale en godsdienstige bespiegelingen, die hem niet verder brengen, omdat hij in het droeve bezit is van een zeer wankelbaar karakter.

Daar deze vreemde en trieste toestand niet eindeloos kan duren, zoekt de schrijver een uitweg. Hij vindt die in de woorden van zijn motto: Niet de vraag: „heb ik Christus genoeg lief?“, maar het weten, dat Christus ons liefheeft, is waarborg voor behoud.

Niet dus door eindeloze zelf-analyse moeten de verschillende personen hun houding ten opzichte van Christus bepalen, maar door Jezus in het geloof te aanvaarden als Heiland, moeten ze het drijfzand verlaten en wandelen op den rotsgrond van het geloof.

De verandering ten goede begint nu echter niet van binnen uit, maar neemt haar oorsprong uit het Friesche doktershuis. Een dochter des huizes, begaafde kunstenaar, is „uitgebloeid“ uit München teruggekomen en wacht nu op haar dood. Op haar ziekbed heeft ze haar geloof hervonden, en daaraan moeten de anderen zich vastklampen. Haar vader hervindt zijn geloof bij haar sterfbed; Sita, de eenige die niet afdwaalde, wordt er in versterkt. Leo, de schilder, vindt zijn oude vriendin terug, met wie hij het gevaarlijke kunstenaarsleven gekend heeft, en wordt door haar op den goeden weg gestooten. In Amsterdam teruggekomen tracht hij zijn vrouw weer voor zich te winnen en Sander te helpen in zijn strijd. Dit gelukt hem echter niet. Sander, die veel voor Buchman voelt, kan maar niet komen tot schuldbelijden tegenover de menschen. Hij heeft een sterker prikkel nodig, die hij gelukkig vindt in een nieuw-ingevoerd persoon, een hoogstaand student, eveneens gereformeerd. Als deze hem geducht de les leest, vertelt Sander hem zijn geschiedenis, waarop hij zelf verrast uitroept: „Dat is Buchman: belijden voor de menschen!“ Zijn hart staat nu open voor het geloof en teruggekeerd naar Sita komt ook hij tot geloof en tot een zuivere verhouding tegenover haar.

Opzettelijk gaf ik een uitvoerig verslag van wat er in den roman zoo al gebeurt, om te laten zien, dat de schrijver te veel hooft op zijn vork nam.

Stof voor vele romans perst hij in een betrekkelijk kort bestek samen, om daarmee dieper in de problemen weg te zinken, dan zijn personen in het drijfzand. Vele gereformeerden ontmoeten we in het boek, doch één ding ontbreekt er in — het echte gereformeerd-zijn. En dat is heel jammer. Vooral omdat de schrijver toont talent te bezitten. Ondanks de vele tekortkomingen en in opzigt en in compositie, blijft men doorlezen, omdat men telkens getroffen wordt door goede trekjes. Het boek is vlot geschreven, maar te ondoordacht.

Als Bert Bakker zich rustig gaat bezinnen en zelf geheel klaar is gekomen met de hier beschreven problemen, kunnen we ongetwijfeld later een goed boek van hem verwachten. Maar dat hij zich daarmee niet haaste.

Gr.

H. S.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN

Het Duitsche Nationaal-socialisme.

XII. (Slot.)

Het Duitsche Voorbeeld.

We hebben in de voorafgaande artikelen een en ander laten zien van het „Duitsche voorbeeld“. Met opzet spreken we van het Duitsche voorbeeld, en van het Duitsche voorbeeld.

Want de N.S.B., wier leider er van droomt, dat hij in Nederland eens een Hitler in zakformaat zal worden, vindt die Duitsche toestanden feilijk ideaal.

Wat daar geschied is en nog gebeurt, zou hier ook worden toegepast, als hij de macht eens kreeg.

Dat wordt vanwege de N.S.B. wel bestreden, maar de practijk bewijst, dat die bewering maar een bewering is. De N.S.B. aapt in alles de Duitsche N.S.D.A.P. na.

Ze heeft in de eerste plaats al haar program bijna woordelijk van de zusterpartij overgenomen, en voorts is haar streven hetzelfde, afgezien van enkele ondergeschikte punten. Het is er mee, als met twee druppels water: Wanneer men die microscopisch onderzoekt, bevat de een wat meer bacillen, dan de andere, maar dat is ook heel het verschil.

Het voorbeeld, dat Mussert zich tot ideaal gesteld heeft, is dus het Duitsche. Dat is het ideaal van de N.S.B., die derhalve geen nationale, maar een buitenlandsche beweging is, aan den Nederlandschen volksaard geheel vreemd.

Wil iemand er met alle geweld toch iets nationaals in zien, dan kan men desnoods zeggen, dat het streven van de N.S.B. een verslechterde vernieuwing is van de oude regentenkliek der vroegere Nederlandsche republiek. Daarmee heeft het nationaal-socialisme inderdaad veel overeenkomst: De heeren wijzen, en de gekken moeten maar prijzen.

Naar onze meening is er ook zoo van historische verwantschap echter geen sprake, doch slechts een geval van een zekere analogie. Historisch en zakelijk is de N.S.B. niet verwant met iets van Nederlandschen bodem, doch is een tak van den internationalen boom Fascisme; een takje, dat weer een uitlooper is van den grooten Duitschen tak.

Het is een internationale beweging.

Internationaal, en dan naar Duitschen trant.

Of heeft Mussert het al niet meer dan eens aangekondigd, dat het onder zijn bestuur met verschillende dingen hier gaan zal als in het Duitsche rijk?

Het Duitsche voorbeeld van het leiderschap wil hij invoeren.

Het Duitsche voorbeeld van de staatsalmacht.

Het Duitsche voorbeeld van de alleenheerschappij van zijn „bonzen“.

Het Duitsche voorbeeld van het winterhulpwerk is 'er al.

Het Duitsche voorbeeld van de knechting der kerk is aangekondigd.

Het Duitsche voorbeeld van concentratiekampen voor politieke tegenstanders is in het uitzicht gesteld.

En dat Duitsche voorbeeld wijst Christelijk Nederland af, en MOET het afwijzen, want het is het voorbeeld, dat terugvoeren wil naar het oude Germaansche heidendom; het is een voorbeeld van de openbaring van de anti-christelijke macht op een ontzettende wijze.

Zal dat Duitsche voorbeeld hier werkelijkheid worden in ons Christelijk Nederland? Zult gij, belijders van den Naam des Heeren, u laten inpalmen door leugenachtige leuzen?

Met al hun schoone woorden,
Met al hun stout geschreeuw,
Zij zullen ons niet hebben,
De goden dezer eeuw!
Tenzij het woord des Zwijgers
Moedwillig werd verzaakt:
'k HEB MET DEN HEER DER HEEREN
EEN VAST VERBOND GEMAAKT.

O.

B.

De oorsprong van het leven zijn elkander verwaand een ding in daaraan geve als beeldrager allerlei functi sprong van de maar het begin leven. Het leven dat wij verplief sal zij te zegge Creatianisme, Met filosofie uitgang van de Christus gewo haring kent. V van deze beid van het Crea begrippen „sch Heilige Schrift Creatianist na daarentegen bi God en werlc schelijk leven.

De Biologie alle met het le behandelt. Ze phie en niet ee als zij vaak t leven niet gel loorte en sterv van leven, zoo die vóór alle kenmerk van dwz kort uil meer is dan d dus niet verk uit en in elka rijn eigen we

Een eigen die het plan menschen laten tot erfgenaam wezens. Daar den toets van sterkere mate (materie), dat om onbeziel door het toev

In al deze ziel is de mi waarin zielen Men werkt d denken, die ir leven in pla nisme, maar zaadcellen va onbezielde fa giftigd worde

Voorts is begrip „leven natuur vinde aardige naar lijke naar l het dan in d voor is geen aangaande p uit de mense kan voor zie in planten en Onze eigen waarneming, ding of anal of er aan onz onpersoonlij Men antwe anisme, dat psychisch le oog op de e van onze vo werkt met e de Biologie, opvatting vi vroeger door definitie van te wenschen ei product v brengselen, uitgangspun eerste oorzi product. Ve natuur, na dragen en (Vgl. Ps. 1 worden zij werkt Gods soms een j daarvan in eigenschap